

Øystein Dahl
Blakersundvegen 5
1923 SØRUM

Trondheim, 27.05.2021

Deres ref.:
21SD07D5

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2021/4815

Saksbehandler:
Jo Anders Auran

Vedtak om avslag på søknad om utsetting av fasan og rapphøne til fuglehundtrening i 2021

Miljødirektoratet avslår søknad fra Øystein Dahl om utsetting av fasan og rapphøne til fuglehundtrening, jf. forskrift 19. juni 2015 nr 716 om fremmede organismer § 10.

Miljødirektoratet vurderer at utsettingen vil medføre vesentlige uheldige følger for de utsatte fuglene. Risikoen for unødige dyrelidelser veier tyngre enn nytten ved den omsøkte hundetreningen.

Om søknaden

Det vises til søknad datert 21. april 2021, der Øystein Dahl ber om tillatelse til utsetting av rapphøne og fasan. Formålet for søknaden er trening av fuglehunder. Søker ønsker å kjøpe fuglene fra godkjent oppdrett i Årnes og har tidligere år satt ut fugl som har blitt stedfaste og formert seg.

Det rettslige grunnlaget

Forskrift om fremmede organismer

Utsetting av fasan krever tillatelse fra Miljødirektoratet etter forskrift 19. juni 2015 nr. 716 om fremmede organismer;

§ 10. Krav om tillatelse ved utsetting

(1) Med mindre utsetting er forbudt etter § 9, eller unntatt fra kravet om tillatelse etter § 11, kreves det tillatelse for utsetting av

a. vilt av arter, underarter eller bestander som ikke fra før finnes naturlig i distriktet,

[...]

(2) Ved vurderingen av søknaden, skal det særlig legges vekt på om den omsøkte organismen og eventuelle følgeorganismer kan medføre risiko for uheldige følger for det biologiske mangfold. Det kan ikke gis tillatelse hvis det er grunn til å anta at utsettingen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.

Formålet med forskrift om fremmede organismer fremgår av § 1;

§ 1. Formål

Formålet med forskriften er å hindre innførsel, utsetting og spredning av fremmede organismer som medfører, eller kan medføre, uheldige følger for naturmangfoldet.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 15 første ledd annen og tredje setning lyder:

Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås. Likeledes skal unødig jaging av viltlevende dyr unngås.

Sivilombudsmannen har i sak 2019/4547 klargjort at fasan som settes ut omfattes av begrepet "viltlevende dyr" i naturmangfoldloven § 15. Utsatte fugler inngår dermed også i det naturmangfoldet som forskrift om fremmede organismer skal ivareta.

Naturmangfoldloven § 14 første ledd lyder:

Tiltak etter loven her skal avveies mot andre viktige samfunnsinteresser.

Dyrevelferdsloven

Dyrevelferdsloven § 3 lyder:

Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

Dyrevelferdsloven § 28 lyder:

Dyr fra dyrehold kan bare settes ut i naturen for å bli viltlevende når dyret har gode muligheter for å tilpasse seg og overleve i det nye miljøet.

Rettsutvikling og forvaltningspraksis

Før ikrafttredelse av forskrift om fremmede organismer den 1. januar 2016, var utsetting av fasan tillatt der arten fantes med viltlevende bestander. Dette fremgikk av forskrift 15. februar 1999 nr.

357 om hold av vilt i fangenskap, oppdrett av vilt i innhegnet område, og om jakt på oppdrettet utsatt vilt. Fasan kunne oppdrettes uten særskilt tillatelse fra viltmyndighetene. Av forskriften § 5-3 fulgte at lovlig oppdrettede fugler skulle være satt ut i sitt naturlige miljø seinst 20. juli, og at eventuell foring etter utsetting skulle foregå på en slik måte at viltet i størst mulig grad utviklet naturlig næringssøk. Jakten skulle foregå etisk forsvarlig og i samsvar med viltlovens bestemmelser om jaktutøvelse.

Ved ikraftttredelse av forskrift om fremmede organismer den 1. januar 2016 kom krav om tillatelse fra Miljødirektoratet ved utsetting av fasan og raphøne. Ingen av artene finnes i naturlig viltlevende bestander i Norge, kun sporadisk forekommende, og Miljødirektoratet legger til grunn at dette er utsatte individ eller avkom av disse, og ikke naturlige forekomster av artene. Miljødirektoratets vurdering bygger på Artsdatabankens omtale av artene.

Ved forskrift av 1. april 2020 nr. 565 om skadefelling, dødt vilt og bruk av vilt i oppdrett, forskning og dyrepark (viltforskriften) ble det innført søknadsplikt for oppdrett av fasan og raphøne. En overgangsordning i forskriften § 8-5 satte frist til 1. januar 2021 for å søke om fornyet tillatelse for oppdrett som allerede var i drift. Det er etter 1. januar 2021 ikke gitt noen tillatelser til oppdrett av fasan og raphøns for fuglehundtrening.

Etter at forskrift om fremmede organismer trådte i kraft i 2016 ga Miljødirektoratet tillatelser til utsetting av fasan. Det ble påpekt at det var kunnskapsmangel, særlig knyttet til påvirkningen av naturmangfoldet, inkludert dyrevelferden til de utsatte fuglene. I vurderingene har Miljødirektoratet frem til nå særlig vurdert hvilken risiko utsettingene har hatt for annet naturmangfold enn de fuglene som settes ut. Dyrevelferdshensyn til fuglene som settes ut har vært forsøkt ivaretatt gjennom vilkår i tillatelsene, og gjennom retningslinjer for utsetting.

I Sivilombudsmannens sak 2019/4547 ble det vurdert om dyrevelferd for fuglene som settes ut er et relevant hensyn når Miljødirektoratet avgjør søknader om utsetting av fremmede organismer. Departementet hadde i en klagesak fra 2018 opphevet vilkår i tillatelser til utsetting, fordi de var i tvil om formålet med forskrift om fremmede organismer kan strekkes til å omfatte dyrevelferden til organismer som settes ut.

Sivilombudsmannen uttaler i avgjørelsen at Miljødirektoratet kan sette vilkår for å ivareta dyrevelferd. Ombudsmannen skriver at direktoratet – *".... ved innvilgelse av en søknad om utsetting av fasan og raphøns – har adgang til å stille vilkår innenfor rammene av vilkårlæren. Dette innebærer at vilkårene ikke må være i strid med andre lovbestemmelser, at de må ha saklig sammenheng med tillatelsen, og at de ikke må være uforholdsmessig tyngende"*. Sivilombudsmannen skriver videre at *"... at dyrevelferden ivaretas i dyrevelferdslovgivningen innebærer etter ombudsmannens syn ingen automatisk begrensning av hensynets relevans etter naturmangfoldloven og forskrifter gitt i medhold av naturmangfoldloven."*

Det fremstår nå klart at dyrevelferden for de utsatte fuglene er et relevant hensyn ved vurderingen av om utsetting skal tillates. Etter sivilombudsmannens avgjørelse har Miljødirektoratet gått videre i å innhente og vurdere tilgjengelig kunnskap som belyser hvordan disse utsettingene påvirker naturmangfoldet, og gjort en helhetsvurdering basert på best tilgjengelig kunnskap.

Miljødirektoratets vurderinger

Tydeligere krav til dyrevelferd, og større bevissthet om hvilken trussel fremmede arter utgjør for naturmangfoldet, gjør at også praksis ved utsetting av hønsefugler for jakt og jakthundetrening må vurderes og tilpasses oppdatert kunnskap.

Selv om utsetting av hønsefugl for trening av fuglehunder har lang tradisjon i Norge, er dette en aktivitet som etter vår vurdering ikke er i samsvar med naturmangfoldlovens prinsipper. Bestemmelsen om forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 fastslår at målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Forvaltningsmålet gjelder ikke for fremmede organismer.

Det er ikke et mål at naturmangfoldet skal berikes ved å tilføres flere arter enn de som er naturlig etablert i landet og som har god evne til å tilpasse seg de naturlige leveområdene. Tvert imot må det utvises stor forsiktighet ved utsetting av organismer som ikke naturlig produserer levedyktige bestander i vår fauna. Det vises også til dyrevelferdsloven § 28, som nevnt over. En fremmed art som etter utsetting f.eks. krever endringer i leveområdene, kunstig føring og kunstige skjul kan ikke sies å *ha gode muligheter for å tilpasse seg og overleve i det nye miljøet*, slik dyrevelferdsloven § 28 krever.

Naturmangfoldloven § 15 skal forhindre at viltet blir påført unødig skade og lidelse. Kunnskapen om i hvilken grad utsatte fugler påføres unødig skade og lidelse er mangelfull. Direktoratet legger likevel til grunn, på bakgrunn av kjent overlevelse og reproduksjon i forhold til antall utsatt fugl, at det er stor sannsynlighet for at utsettingene av fasan og rapphøns samlet medfører betydelig skade og lidelse for utsatte individ.

Det fremstår også klart at utsettingene er problematiske i forhold til dyrevelferdslovens § 3. Dersom en utsatt art har unaturlig stor dødelighet som følge av utsetting i et ugunstig miljø er det en indikasjon på at individene ikke blir behandlet godt, og beskyttet mot fare for unødige påkjenninger og belastninger, i samsvar med dyrevelferdsloven § 3.

Direktoratet kan ikke se at andre viktige samfunnsinteresser kan tillegges så stor vekt at det veier opp for de ulempene og konfliktene med lovverket som nevnes her. Et sentralt argument for treningen på utsatt fugl har vært at man ved å trene opp gode jakthunder kan redusere dyrelidelser ved senere ettersøk av påskutt vilt. Direktoratet mener likevel at det ikke kan anses som en viktig samfunnsinteresse å redusere dyrelidelser under jakt, når kostnaden er å påføre en annen art unødige belastninger, skade og lidelser. Både omfanget av påførte, og omfanget av forhindrede dyrelidelser, er ukjent.

Påvirkning på det biologiske mangfoldet

Dersom det er usikkerhet om hvilken effekt det omsøkte tiltaket kan ha på naturmangfoldet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet, jf. nml. § 9. Det fremgår av forskrift om fremmede organismer § 10 (2) annen setning at *“Det kan ikke gis tillatelse hvis det er grunn til å anta at utsettingen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.”*

Utsetting av fasan og raphøns har foregått i mange tiår i Norge. Det foreligger ingen entydig kunnskap omkring verken nytte/kostnad, eller rene effektundersøkelser som kan si noe om påvirkning på øvrig naturmangfold fra disse utsettingene. Fra utlandet der utsettinger av fasan og raphøne har foregått i stor skala over flere tiår (bl.a. Danmark og England) er det gjort studier som trekker frem ulike effekter av oppdrett og utsettingene. Dette gjelder bl.a. økt overlevelse og tetthet av rødrev lokalt, og genetiske og atferdsmessige endringer gjennom avl. Det er likevel ikke funnet noen klar sammenheng mellom tettheten av predatorer og overlevelse hos fasan. Her i Norge er det generelt et hardt klima høst og vinter, som skaper utfordringer for naturlig næringsøk, og som er en større utfordring for oppdretta og utsatte fasaner og raphøns. Kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt om i hvilken grad store konsentrasjoner av utsatte fugler lokalt bidrar til næringskonkurranse og fortrengsel av stedegne arter, men studier fra England¹ kan også vise til positive bidrag i form av endret landskapsstruktur fra ensidig landbruksproduksjon til mer varierte habitater som gagnar flere arter ved god tilrettelegging for fasan og raphøne. På den annen side kan utsettinger i større skala på mindre arealer ha negativ effekt på det øvrige naturmangfoldet, da ett stort antall fugler som settes ut kan bidra til tetthetsavhengige faktorer som sykdom og økende tilgang av byttedyr for småpredatorer, inklusiv rødrev, som igjen kan ha følger for det øvrige naturmangfoldet. Det er også fremmet en bekymring knyttet til predasjon fra fasan på sårbare bestander av amfibier og krypdyr. Artsdatabanken har gitt fasan lav risiko i sine vurderinger av påvirkning på naturmangfoldet. I Fremmedartslista 2018 er det bare arter i de to høyeste risikokategoriene som blir svartelistet. Fasan er likevel fremmed art for Norge. Raphøne er plassert til rødlistekategori regionalt utdødd (RE) etter at den forsvant som hekkefugl i etterkrigsåra, på 1940-50 tallet.

Miljødirektoratet er usikker på om kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig til å legge til grunn at det ikke foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på det øvrige naturmangfoldet, jf. nml § 9. I vurderingen er det tatt hensyn til den samlede belastningen på naturmangfoldet jf. nml § 10.

Påvirkning på dyrevelferd og dyrehelse ved utsetting og hundetrening

Etter Klima- og miljødepartementets avgjørelse på klagesakene fra 2019 ble disse klaget inn for Sivilombudsmannen. Ved Sivilombudsmannens vedtak¹ er det uttalt at Miljødirektoratet kan og bør vurdere hensynet til dyrevelferd ved behandling av blant annet søknader om utsetting av

¹ <https://www.sivilombudsmannen.no/uttalelser/tillatelse-til-utsetting-av-fasan-og-raphons-for-hundetrening/>

fasaner og rapphøns etter forskrift om fremmede organismer. Dette omfatter blant annet vurdering av hvilken belastning fuglene utsettes for ved transport, utsetting, og trening/hundeprøver med tanke på både dyrehelse og dyrevelferd i møte med vinteren.

I tidligere saksforberedelser har Miljødirektoratet bedt Mattilsynet om en vurdering av dyrevelferden ved den omsøkte aktiviteten. Mattilsynet har i brev 5. april 2018 gitt en uttalelse om forholdet til dyrevelferdsloven, hvor de bl.a. uttaler:

Mattilsynet har ikke nok kunnskap om hvordan denne aktiviteten foregår til å foreta en vurdering av hvorvidt de påkjenninger og belastninger fuglene utsettes for er i samsvar med dyrevelferdsloven. Mattilsynet har likevel noen betraktninger om hva de mener må være oppfylt for at aktiviteten skal være i tråd med dyrevelferdsloven.

Dyrevelferdsloven § 28 lyder "Dyr fra dyrehold kan bare settes ut i naturen for å bli villlevende når dyret har gode muligheter for å tilpasse seg og overleve i det nye miljøet." Det innebærer at fuglene må være av arter som kan tilpasse seg en vill tilværelse der de slippes ut. Den som setter ut fuglene må påse at fuglene har tilgang på naturlig skjul, mat og vann der de slippes ut. De må også sørge for at fuglene er robuste og har kommet så langt i alder og utvikling at de har gode muligheter til å overleve i det miljøet det settes ut i. Det må tas høyde for at fuglene også skal ha tilgang til et akseptabelt levmiljø alle årstider etter at de slippes ut, og ikke bare i den første perioden.

Loven sier generelt om behandling av dyr at "dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker" og at "dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger" (jf. § 3). Bevaring av utryddingstruede dyrearter er i lovens forarbeider nevnt som et eksempel på et viktig samfunnsmessig formål, som kan legitimere at oppdrettede dyr utsettes for den belastningen det er å settes ut i naturen.

Mattilsynet har som nevnt ikke tilstrekkelig innsikt i hvordan utsetting av rapphøns og fasaner foregår i dag. De er blant annet usikre på om disse dyrene egentlig settes ut for å bli villlevende, eller om man kalkulerer med at disse dyrene skal dø i løpet av relativt kort tid. Hvis sistnevnte er tilfelle, er det rimelig å anta at aktiviteten ikke drives i tråd med dyrevelferdsloven § 28, jf. over. I så faller det også rimelig å anta at fasan og rapphøns som settes ut, blir utsatt for påkjenninger og belastninger i form av rovdyr, frost, sult og feilernæring, slik tilfellet er for de utsatte stökkendene. Spørsmålet blir da om disse påkjenningene og belastningene er unødvendige, eller om formålet med aktiviteten rettferdiggjør dem.

Vitenskapskomiteen for mattrygghet har i fagrapport -VKM Report 2017:23 konkludert med at høye tettheter av oppdrettede fugler i det fri kan bidra til tetthetsavhengige faktorer som økt konkurranse om mat, større sjanse for spredning av sykdommer og generelt dårligere dyrevelferd. Samtidig bærer oppdretta fugler på karakterer som gjør de mindre tilpasset ett liv i fri og har derfor mindre overlevelse.

Predasjon, overlevelse og reproduksjon

Det foreligger mange studier, særlig fra England og USA, som har benyttet fangst-gjenfangst for å måle overlevelse fra utsetting fra det ene året til det neste. De fleste av disse er gjort under andre forhold enn hva vi har i Norge. Dette gjelder bl.a andre klimatiske forhold og tilgang til intensiv predatorbekjempelse på store private arealer. Mange land i Europa har flere hundre års tradisjoner for intensiv utsetting av såkalt "game birds" for å tilrettelegge for kommersiell jakt og salg av eksklusiv jakt. Formålet er altså i større grad jakt fremfor jakthundtrening som har vært, og er, motivasjonen for utsetting av fasan og raphøne i Norge.

Uavhengig av formål er utfordringene for de utsatte fuglene det samme. For hekkende bestander av fasan, viser både tidligere og dagens forskning, de samme resultatene. Fugler fra oppdrett har større dødelighet, lavere tilvenning til områdene de settes ut i og en lavere reproduksjon sammenlignet med sine ville slektninger. Det pekes også på tre tiltak som er viktig for å øke overlevelsen av utsatte fugler²:

- Effektiv predatorbekjempelse på våren.
- Plan for tilgang på tilleggsforing gjennom sesongen og særlig på våren.
- Gode hekke- og oppforstringsområder på kyllingstadiet.

De fleste studier viser til en signifikant større overlevelse blant ville fasaner enn fra fasaner fra oppdrett og hold til utsetting³. Generelt er overlevelsen større hos hunnene, som nok har mye med deres kryptiske drakt og evnen til å kamuflere seg. Overlevelsen blant hunnene var signifikant større hos ville fugler enn hos de fra oppdrett. Etter at predatorne ble forsøkt fjernet innenfor studieområdet økte overlevelsen for hannene hos de ville fasanene men ikke hos de fra oppdrett.

Disse mønstrene (i ulik grad av tilpasning til miljøet) er også kjent fra studier i våre naboland Sverige og Danmark, der en massiv utsetting av fasan og raphøne har lange tradisjoner sammen med jakt og jakthundtrening. I en studie fra Gotland med 60 ind. fasan satt ut i september, var 3-måneders overlevelsen på mellom 6-14% og kun en av disse ettåringene overlevde til neste sommer.⁴ Mindre overlevelse og hekkesuksess ble i dette studiet forklart ved massiv predasjon fra rødrev.

² Dealing with poor breeding in released pheasants. Game & wildlife conservation trust: 2020
<https://www.gwct.org.uk/game/research/species/pheasant/dealing-with-poor-breeding-in-released-pheasants/>

³Musil David D. & Connelly John W. Survival and reproduction of Pen-reared vs Translocated wild pheasants, Wildlife biology 15(1): 2009

⁴ Brittas R., Marcström V., Kenward R. E. & Karlbom M. Survival and breeding success of reared and wild ring-necked pheasants in Sweden. The Journal of Wildlife Management. Vol 56, Nr 2:1992

Fra Norge er det få studier som omhandler predasjon og overlevelse på utsatte fasan og raphøns. I Norge har det ikke vært tradisjon knyttet til utsetting av disse artene med formål å ha et høstingsverdig overskudd å jakte på. Det er begrenset kunnskap omkring de utsettingene som har funnet sted frem til nå. I en prosjektoppgave fra Høgskolen i Evenstad fra 2006 ble det undersøkt overlevelse, habitatvalg i forhold til årstider, press av hund og forflytningsmønster på første års kull som ble satt ut i Larvik. Av 25 radiomerkede fasaner, overlevde kun to. Fjorten av de utsatte ble tatt av rovvilt. I dette studiet var det altså 92 % dødelighet fra utsetting til andre år⁵. Til tross for at dette studiet kun var fra en bestand og med begrenset omfang, gir resultatene klare fellestrekk med større fagfellevurderte publikasjoner fra andre studier, både i Europa og i USA. Det ene er økt dødelighet ved foringsstasjoner, der diskusjonen går på at rovviltet lærer seg hvor foringsstasjonene er. Videre er det i litteraturen en positiv sammenheng mellom tidlig tilvenning til flokken og preging på omgivelsene, og årlig overlevelse.. Det antas, med bakgrunn i studier fra andre land, at kun et fåtall av de individer som settes ut i Norge vil bidra inn i rekrutteringen fra ett år til det neste. Det norske vinterklimaet vil, i større grad enn lengre sør i Europa, trolig begrense overlevelsen. Selv om noen av søkerne innenfor fuglehundklubbene redegjør i sin rapportering at de har sett flere par rundt omkring i terrengene, gir ikke dette grunnlag for å hevde at bestanden vokser. Uten årlige "støtteutsettinger" er det grunn til å tro at den norske bestanden ikke vil overleve på sikt. Fasan og raphøne har derfor begrenset med selvrekuttering i Norge, selv om endrede klimatiske forhold kan bidra til en fremtidig større spredning av artene.

Klimaet i Norge er en tilleggsfaktor som gjennom vinterhalvåret kan være en begrensende faktor for overlevelse. Med bakgrunn i individenes manglende habituering til miljøet og ellers svake evne til å tilpasse seg, slik mange studier viser, er det grunnlag for å avvikle utsettinger i dagens form.

Vi har i våre tidligere tillatelser lagt hovedvekt på de konsekvenser utsetting kan ha på annet naturmangfold. Med mer storstilt utsetting, som i Danmark, kan man ikke utelukke at fasan kan ha negative effekter på stedeegne arter, noe også Artsdatabanken peker på i sin vurdering. I områder med store bestander hevdes det at forvaltning av fasan som jaktressurs indirekte kan medføre at rovfugl blir etterstrebet, og også medføre negative effekter på lokale krypdyr og amfibiebestander. Denne bekymringen er fremsatt i tidligere Østfold fylke der flere arter av amfibier og krypdyr kan bli påvirket ved utsetting i eller nærhet til disse områdene som er viktige habitater for denne artsgruppen.

⁵ Kleverud, Kay H. Overlevelse og habitat hos fasaner i Larvik kommune. Høgskolen i Hedmark: 2006

Oppdrett

Fra 1. januar 2021 ble det krav om at allerede igangsatte oppdrett av fasan og raphøns måtte søke om tillatelse til fortsatt drift. Overgangsordningen følger av viltforskriften § 8-5. De omsøkte fuglene stammer ikke fra et oppdrett med tillatelse etter viltforskriften. På bakgrunn av vurderingene ovenfor kan det ikke påregnes at det vil bli gitt tillatelser til oppdrett av fasan og raphøns, når formålet er utsetting for fuglehundtrening.

Oppsummering og konklusjon

Miljødirektoratet har vurdert utsettinger av fasan og raphøne i Norge til formålet jakthundtrening i lavland. Vi vurderer at slik utsetting vil medføre vesentlige uheldige følger for de utsatte fuglene. Risikoen for unødige dyrelidelser veier tyngre enn nytten ved den omsøkte hundetreningen.

I vurderingen har vi lagt avgjørende vekt på de dyrevelferdsmessige problemer som er godt kjent fra ulike studier i inn- og utland. Den høye dødeligheten de første ukene etter slipp er bekymringsfull. Når en i tillegg har større klimatiske utfordringer i Norge enn lenger sør på kontinentet, i form av generelt kaldere vintre, kan dette føre til redusert dyrevelferd.

Det er ikke i henhold til gode dyrevelferdsmessige prinsipper å akseptere trening på utsatte fugler. Dette er fugl som har de tamme egenskapene i seg, og disse egenskapene vil opprettholdes gjennom en ikke-forvillet tilstand ved fôring, og eventuell annen tilrettelegging.

Dette vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen tre uker etter at dette brevet ble mottatt, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Eventuell klage sendes til Miljødirektoratet.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Knut Morten Vangen
seksjonsleder

Jo Anders Auran
seniorrådgiver

Kopi til:

MATTILSYNET
LILLESTRØM KOMMUNE

Felles postmottak Postboks 383
Postboks 313

2381 BRUMUNDDAL
2001 LILLESTRØM